

קריאה ולמידה בסביבה דיגיטלית

ד"ר גל בן יהודה



ד"ר גל בן יהודה היא חברת סגל בכיר במחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה באוניברסיטה הפתוחה. בהכשרתה היא נוירו-ביולוגית, בעלת תואר ראשון ושני במדעי החיים מהאוניברסיטה העברית, ותואר שלישי במדעי המוח וההתנהגות מהאוניברסיטה העברית. ד"ר בן-יהודה עשתה פוסט-דוקטורט באוניברסיטת פיטסבורג, במכון לחקר הלמידה והתפתחות האדם. מחקריה עוסקים בהיבטים תפיסתיים וקוגניטיביים של קריאה תוך התמקדות באוכלוסיות מגוונות, כמו לקויי קריאה ודו-לשוניים, ובהשפעת הטכנולוגיה על התפתחות השפה הכתובה.

תקציר

בעשור האחרון עלתה הזמינות של סביבות למידה דיגיטליות, ועלה השימוש בחומרי הוראה מקוונים. לסביבות למידה דיגיטליות יתרונות בהמחשת המידע הכתוב באמצעות סוגי מדיה שונים ובנגישות של מקורות מידע מרובים להעשרת הלמידה. מצד שני, הלומד נדרש להתמודד עם אתגרים קוגניטיביים וארגונומיים, שעלולים לפגוע בהבנת החומר ובבניית ידע חדש. ההרצאה תעסוק בתמורות שחלו בתהליכי למידה בעידן הדיגיטלי ובאתגרים שעומדים לפתחו של הלומד.

מדבריה של גל בן יהודה:

הספר הדיגיטלי מאוד אטרקטיבי לאנשים שמתקשים בקריאה או הם סרבני קריאה וגם לאנשים בעלי לקויות קריאה.

נשאלת השאלה: מה הם השינויים בתהליכי קריאה ולמידה בעקבות המעבר מעולם הדפוס לעולם הדיגיטלי?

בסביבה הדיגיטלית המורה הוא לא מקור הידע, התלמיד עצמאי ואקטיבי ויש ביכולתו ללחוץ על אייקונים המובילים אותו לידע חדש, ובדרך זו להגדיל את תחום הלימוד שלו.

יש להבהיר כי לא כל הסביבות הדיגיטליות זהות, לא כל שימוש בסביבה דיגיטלית יכול לתרום ללמידה טובה יותר – המשפט שכתוב ומחקתי אינו נכון, היא לא טוענת את זה בהרצאה). כלומר, סביבה דיגיטלית תלויה בתכנים ובאופן שהם מוצגים ולא דווקא במתן מחשב לכל ילד.

בהרצאה מבחינה בן יהודה בין כמה סוגים של ספרי לימוד דיגיטליים בהתאם למיומנות החשיבה ולהשתתפות הפעילה שלהן נדרש הלומד.

כמו כן מציינת בן יהודה כי מתוך ממצאי המחקר עולה כי כאשר ספר הלימוד המודפס מופיע כסרוק ללא שינויים, לא התרחש שינוי בהבנת הנקרא של הלומדים. יתרה מזאת הלומדים הרגישו כי הם לומדים טוב יותר מן הטקסט המודפס.



הצעות לפעילות בעקבות ההרצאה

1. א. בחרו פרק מתוך ספר לימוד בעברית. האם ישנו בפרק שימוש במולטי מדיה? אם כן, מהי תרומתו?

ב. אלו פעילויות ניתן להכניס/להוסיף כדי לנצל משאבי הסביבה הדיגיטלית? בחן מה הערך המוסף של המשאב הדיגיטלי שהוצע ללמידת הפרק.

2. אתגרים בסביבה דיגיטלית:

ד"ר גל בן יהודה סוקרת את האתגרים האגרונומיים, הקוגניטיביים והמטא קוגניטיביים בסביבה הדיגיטלית – אלו פתרונות ניתן להציע לכל אחד מהאתגרים? ניתן להציג את האתגרים והפתרונות בטבלה הבאה:

האתגר	פתרונות אפשריים
אתגרים אגרונומיים	סביבה מוארת כסאות מותאמים מסך גדול
דיסאורינטציה	ניתנת רקע קודם על הנושא לפני הלמידה בסביבה הדיגיטלית
עומס קוגניטיבי	
שימוש באמצעים רבים להצגת המידע (מולטימדיה)	
הישגים נמוכים בשאלות היקש בסביבה דיגיטלית	

3. נחשוב - אלו אסטרטגיות למידה כדאי להקנות ללומד בסביבה דיגיטלית? באלו דרכים אפשר ללמד אסטרטגיות אלו?

4. על פי המחקרים שהציגה ד"ר גל בן יהודה - בקריאה מקוונת נמצא "ביטחון יתר וביצועי חסר" – מהם לדעתכם הגורמים לכך? כיצד ניתן לפתור קושי זה?

5. לכתוב פסקת טיעון על נושא שילוב מכשירי קצה בתוך בתי הספר היסודיים.

6. לכתוב פסקת טיעון על השינויים החלים בתפקידי המורה בהקשר של הבנת הנקרא בסביבה מתקשבת במאה ה-21.

7. להציג בפני המורים טקסט מתוך ספר לימוד "מסורת" ולבקש מהם להציע (ולנמק) מה כדאי להוסיף לו כדי להפוך אותו לסביבה דיגיטלית?
8. להכין "כלי עזר לתלמיד" שיעזור לו לקיים קריאה מעמיקה בסביבה דיגיטלית (משהו כמו כרטיס ניווט).